МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДѢЛИЕТО И ДЪРЖАВНИТѢ ИМОТИ
ИНСТИТУТЪ ЗА ЗАЩИТА НА РАСТЕНИЯТА

Следъ като прочетешъ това упжтване предай го на приятелитѣ си за да го прочетатъ и тѣ.

УПЖТВАНЕ № 8
(ТРЕТО ИЗДАНИЕ)
ДЕКЕМВРИЙ 1941 ГОД.

Библиотека
Пловдив
139
1946
УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА ПЛОВДИВ

УВѢХВАНЕТО НА СЛЪНЧОГЛЕДА

Културата на слънчогледа взема все по-голѣми размѣри, у насъ, поради изгодната цена, която има днесъ слънчогледовото семе. При това положение, твърде естествено е, че съ увеличението на засѣтата площь, се създаватъ условия за помасовото размножение на болеститѣ и неприятелитѣ по това растение. Между първитѣ отъ тѣхъ, като изключимъ ръждата, която е повсемѣстно разпространена, увѣхването на слънчогледа е болесть, съ която земедѣлецътъ трѣбва да бжде запознатъ.

Увѣхването на слънчогледа е за сега една рѣдко срѣщаща се болесть у насъ. Тя се появява тукъ-тамъ. Но веднажъ появила се, ако на време не се вематъ съответнитѣ мѣрки, тя може да причини масово загиване на растенията въ нивитѣ и да намали дохода съ 50 и повече процента.

Признаци. Заболѣлитѣ растения се забелязватъ отъ далечъ. Тѣхнитѣ листа увѣхватъ, пожълтяватъ и накрая изсъхватъ. При преглеждането имъ се вижда, че основата на стъблото, точно около и подъ повърхностьта на почвата е загнило. Въ повечето случаи, при това мѣсто се наблюдава развитието на една бѣла плесень, между която се образуватъ, отначало безцвѣтни или жълтеникави купчинки, които по-късно се обръщатъ въ черни, полузакржглени, сравнително едри, лъскави тѣлца — склероции. При благоприятни условия (повече влага), това загниване на стъблото може да отиде до върха и да обхване и питата. Отначало болестьта се развива по единични растения. Въ случай че не се предприеме нищо за ограничението ѝ, тя се развива въ кржгъ около първоначално нападнато растение, като постепенно обхваща нови растения. На следната година, ако на сѫщата нива

се засѣе пакъ слънчогледъ или друго растение, което сѫщо така се напада отъ този паразитъ, болестьта се развива още посилно и то не само въ миналогодишния кръгъ, но и разпръснато изъ цѣлия посѣвъ се образуватъ нови огнища на болестьта.

Причинитель на болестьта. Увѣхването на слънчогледа се причинява отъ една плесень, известна въ науката подъ името Склеротиния склероциорумъ *(Sclerotinia sclerotiorum (Lib.) Mass.)*. Тази плесень е способна да се развива (сапрофитно) по разлагащитѣ се растителни части, а при подходящи условия напада и редица културни растения. Освенъ слънчогледа, тя напада още: тютюна, лена, конопа, рапицата, цвеклото, нахута, памука, лупината, детелината, люцерната, земната ябълка, фасула, граха, баклата, картофитѣ, рѣпата морковитѣ, магданоза, кервиза, пащарнака, салатата, разнитѣ луковични растения, зелето, пипера, доматитѣ, синитѣ домати, лободата, черницата и още други украсни и тропически растения.

Както по растителнитѣ остатъци, така и по нападнатитѣ растения или въ тѣхъ, паразита образува черни, твърди, блѣстящи, закръглени, отдолу сплескани тѣлца — склероции. Съ тѣзи тѣлца, той прекарва неблагоприятнитѣ периоди, като суша и студъ. Тѣзи склероции могатъ да покълнатъ веднага следъ образуването имъ, или пъкъ оставатъ спящи за нѣколко години. Тогава отъ тѣхъ излизатъ 1—35 кълна, които образуватъ на върха си по една малка фунийка, която въ повечето случаи се изправя и остава като малка тепсийка. При преглеждане подъ силно увеличение се вижда, че по горната повръхность на тази тепсийка (апотеций), сѫ образувани многобройни безцвѣтни торбички (асци). всѣка една съдържаща по 8 елиптично закръглени тѣлца. Тѣзи кръгли тѣлца представляватъ семенцата (споритѣ) на плесеньта. При слънчево време и при смѣна на влагата въ въздуха, безцвѣтнитѣ торбички изхвърлятъ семената си въ въздуха Макаръ невидими съ просто око, тѣзи спори сѫ толкова многобройни, щото при изхвърлянето имъ се забелязва бѣлезникаво облаче. Така отдѣлилитѣ се спори се разпръсватъ изъ посѣва и даватъ началото на нови огнища на болестьта.

СРѢДСТВА ЗА БОРБА.

Както бѣ споменато по-горе, причинительтъ на болестьта се развива като плесень въ почвата, където непрекъснато нараства и образува все по-голѣмъ кръгъ. Отъ друга страна, този паразитъ се запазва за следната година и се разнася чрезъ семенцата (споритѣ), които се образуватъ следъ покълването на чернитѣ тѣлца (склероциитѣ). Ето защо, съ унищожаването на последнитѣ ще се спре и болестьта. Като се има предъ видъ, това, отъ земедѣлеца се иска само малко повече старателность и трудъ, за да ограничи на време появилата се болесть. А, за да стори това, той трѣбва:

1. Да обхожда нивата си всѣка седмица или поне два пѫти презъ месеца, до обирането на пититѣ и да следи за появата на увѣхнали растения. Тази работа могатъ да вършатъ и децата. Тя е много важна, тъй като, колкото по-рано се открие болестьта, толкова по-лесно ще може да се ограничи.

Въ случай, че се намѣрятъ увѣхнали растения се постѫпва така:

Стъблата на заболѣлитѣ растения се отрѣзватъ високо надъ загнилото мѣсто. Останалата часть отъ стъблото, заедно съ коренитѣ се изваждатъ внимателно, поставятъ се въ чувалъ или платнище и се изнасятъ вънъ отъ нивата, гдето се изгарятъ. При това, трѣбва да се внимава да не падатъ парчета почва изъ нивата, тъй като съ тѣхъ ще се разпръсне болестьта. Почвата около болнитѣ растения се разкопава и следъ това се залива съ 5—10 литри формалиновъ разтворъ за всѣки коренъ. За цельта се взема концентриранъ (40 %) формалинъ, който се разрѣжда (1 литъръ формалинъ на 100—200 литри вода). Обеззаразяването може да се извърши по-ефтино и сѫщо така добре, ако следъ разкопването почвата и растенията се залѣятъ съ нафтъ и се подпалятъ. Вмѣсто нафта, може да се употрѣби слама или другъ подходящъ горивенъ материалъ.

Тъй като склероциитѣ загиватъ отъ варьта, може да бѫде употрѣбена гасена или негасена варь на прахъ, като се разбърка по една шепа отъ нея съ почвата при всички мѣста, кѫдето е имало заразени растения. Следъ това, почвата да се обърне съ лизгаря така, щото горниятъ пластъ отъ 5 сантиметра да бѫде заритъ най-долу.

2. Въ случай, че срещу болестьта не сѫ взети никакви мѣрки, сѫщата нива на следната година не бива да се заема пакъ съ слънчогледъ, нито съ нѣкое отъ растенията, които бѣха съобщени по-горе за атакуеми отъ паразита. Иначе, плесеньта ще се развие много повече, болестьта ще се яви въ много по-силенъ размѣръ и ако не унищожи, то най-малко ще намали растенията, а заедно съ това и дохода.

Тъй като болестьта се забелязва лесно и въ началото лесно се ограничава, всѣки земедѣлецъ трѣбва да счита за свой дългъ не само да бди за нейното появяване и веднага да приложи посоченитѣ срѣдства (още въ началото на появяването ѝ), но и да предупреди незабавно своя съселянинъ, ако я забележи въ нивата му. Съ нехайно отнасяне, или съ забавяне на ограничаването на болестьта, се допринася само за нейното разнасяне. Ето защо, когато болестьта се намѣри въ посѣвъ, чийто стопанинъ не предприема нищо за ограничаването ѝ, общинската власть трѣбва да се намѣси и да нареди веднага да се унищожи огнището на заразата — за смѣтка на стопанина. До такава мѣрка едва ли ще се дойде нѣкжде, тъй като едва ли би се намѣрилъ разуменъ земедѣлецъ, който да върши нѣщо противъ своя интересъ, както и противъ интереса на своитѣ съселяни. А, ако се намѣри такъвъ, той заслужава не само укоръ, но и наказание, съгласно закона за опазване на растенията отъ болести и неприятели.

Александъръ Христовъ

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА ПЛОВДИВ

ЗЕМЕДѢЛЦИ,

Болеститѣ и неприятелитѣ на земедѣлскитѣ култури намаляватъ силно вашитѣ доходи. Противъ много отъ тѣхъ науката е дала сигурни и ефтини срѣдства. Съ малки усилия вие можете да се гарантирате противъ повреди отъ болести и неприятели и да увеличите доходитѣ си. Болеститѣ и неприятелитѣ по земедѣлскитѣ култури не се дължатъ на времето или на грѣшки въ обработката. Тѣ се причиняватъ отъ разни паразити, както тѣзи при човѣка и животнитѣ. Не оставяйте болеститѣ и неприятелитѣ да Ви лишаватъ отъ плода на вашия трудъ, а се отнасяйте редовно за съветъ до Института за защита на растенията който дава съвети и упжтвания безплатно.

Адресъ на Института е:

Институтъ за защита на растенията

Булевардъ „Симеонъ Князъ Търновски“, № 2 — София

Пощенска кутия 238 Тел. 2-32-62

Материалитѣ за изследване (на тежесть до 500 грама) да се изпращатъ като мостра безъ стойность, като се придружаватъ винаги съ подробна обяснителна бележка (освенъ отдѣлно изпратено писмо.